

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDSE BOND VAN VOGELLIEFHEBBERS, 65E JAARGANG NO.3, MAART 2004

onze vogels

De

se

Natuurbroed kwartels is toch het mooiste

Al bijna 35 jaar houd ik mij bezig met het kweken van vogels, van klein tot groot, van parkiet tot papegaai, maar altijd zaten er kwartels in mijn collectie. Ik wil hierbij wat ervaringen kwijt en ook wil ik de fabel dat kwartels uit de broedmachine zelf niet tot broeden overgaan of zelf niet voor gezonde jongen kunnen zorgen ontzenuwen.

Jonge virginsche boomkwartels ± 1 uur oud in broedmachine

Ook ik ben ooit begonnen met dwergkwartels. Die broeden snel en zorgen bijna altijd zelf voor hun jongen, soms even een lamp erbij en ze zijn zomaar groot. Een fout die veel mensen maken met jongen uit de broedmachine, is dat ze hierna zand als bodembedekking gebruiken. Deze jongen, die niet het goede voorbeeld krijgen pikken het zand op en gaan absoluut dood. Ik ben wel eens opgebeld door iemand die zei dat zijn jonge kwarteltjes voorover vielen en soms verdronken. Dat zou dus heel goed kunnen met zand in de krop. Een doek of vuren spaanders is dus beter als bodembedekking. Het grootbrengen van de jongen, zowel natuurbroed als die uit de broedmachine, levert op deze wijze bijna altijd goede kwartels op. Het leuke van deze kleinste onder de kwartels is toch wel de grote variatie aan kleuren. De laatste die ik gekweekt heb, waren de bonte. Metname de bonte of witte kuikentjes zijn een lust voor het oog

en, mits goed in conditie en goed van formaat, bijna altijd geschikt voor de show. Ik adviseer wel om schuimrubber in de kooi aan te brengen want de kopjes zijn het eerst beschadigd en daar gaan dan ook meteen je punten.

Ook Japanse en Europese kwartels heb ik gehad; van beide kreeg ik natuurbroed. Het probleem bij de Europese kwartels is hun "drukke" gedrag, de jongen zijn wild en snel beschadigd. Het waren mede om die reden ook moeilijke showvogels. Ik had het met deze soort dan ook al snel bekeken. Bovendien denk ik dat er nogal wat Japans bloed in de Europese kwartel zit. Volgens mij zijn er niet veel natuurzuivere exemplaren meer. Alleen zijn roep lijkt nog Europees. De Japanse kwartel is de rust zelve, zowel uit de broedmachine als natuurbroed. Daarom is hij dus uitermate geschikt voor de show. Zo uit de jaszak

kampioen worden is bij deze kwartel mogelijk. Ik heb het meegemaakt, omdat er eentje ontsnapte op een districtstentoonstelling. Ik ben ermee gestopt, toen er te veel mutanten kwamen. Het formaat vloog achteruit, evenals dat van de "natuurzuivere" en m.i. de mooiste. De Japanse kwartel heeft één groot nadeel nl. de enorme paringsdrift bij de hanen. Zes Weken oud en ze beginnen al te jagen. Dat kost je gewoon kwartels. Hebben ze een keer bloed geproefd, maak dan je borst maar nat; ingepikte schedels zien er niet leuk uit. Vooral de hanen zijn kannibalen. De huisvesting speelt dan geen rol meer, op een vierkante meter of in een vlucht, ze weten elkaar te vinden. Afzonderlijk huisvesten is dan noodzakelijk. Heb je genoeg kooien dan is dat de oplossing. In het donker zetten kan ook helpen, het drinken en voer in een straaltje licht natuurlijk.

Gemaskerde boomkwartel ± 3 weken oud met pa en moe.

Mexicaanse boomkwartel haan met jongen van 3 weken oud

Een ander probleem vind ik het afzetten van de jongen. De markt is maar beperkt en ik weet wel bijna zeker dat de meeste op het bord eindigen.

Het houden van Californische kuifkwartels was prachtig. Ik kreeg een keer 21 natuurbroedjongen "op stok". Na een paar weken gaan ook de jongen mee omhoog, een fantastisch gezicht zo'n familie op een tak, maar dat is dan ook meteen het grote nadeel van deze soort. Ze gaan altijd omhoog. Ik heb het meegemaakt dat de nestkastjes van de andere vogels met jongen en al tegen de vlakte gingen. In een gemeenschapsvolière geen succes (voor mij) dus. Voor de show zijn ze, mits goed in conditie, echt perfect en met een goede tekening en een perfecte kuif scoren ze bij de meeste keurmeesters altijd goed.

Een ander nadeel is m.i. het gedrag. Ze zijn altijd in beweging en erg onrustig.

Hierna ben ik begonnen met de Virginische en met de gemaskerde boomkwartel. Later kwam daar ook nog de Mexicaanse bij. Veel jongen, maar vaak uit de broedmachine. Toch willen ook de hennen van deze soorten

prima broeden. Observeren is dan belangrijk, want als je de eieren blijft rapen, merk je de broedlust minder gauw op. Ik geef al mijn kwartels kokosvezel om een nest te bouwen. Gooi maar een bosje in een hoek en je zult versteld staan van de mooie komvormige nesten.

Dit seizoen heb ik van de dwerg-, de Virginische, de Mexicaanse en de gemaskerde boomkwartel natuurbroed gehad. Tegen de verwachting in, want het was steeds bloedheet in mijn hokken en bovendien werd er eerst geen nest gemaakt. Het leukste was wel de Mexicaanse, die het op een broeden zette, niet te geloven. Bijna 30 eieren werden er op het laatst bebroed. Niet de hen maar de haan zat bijna 4 weken op het nest. Omdat de hen doorgelegd had, heb ik hierna het restant van de eieren verwijderd. De haan had toen al 26 jongen uitgebroed. Omdat de jongen onregelmatig uitkwamen, heb ik de eerste jongen bij de lamp gezet en de laatste jongen bleven bij de haan. Helaas was de pop agressief tegenover de jongen. Nadat ze een kuiken

had doodgepikt, heb ik haar dus verwijderd. Pa heeft zich ook hierna prima alleen gered. Nadat ik de eerste eieren van de gemaskerde in de broedmachine had gelegd, ging ook een van deze poppen tot broeden over. Alle 9 eieren kwamen na ruim 22 dagen uit. Opvallend is dat de pop hier alleen gebroed heeft. Hoewel deze soort ook vrij nerveus is, zat de pop gewoon te broeden naast de voerbak, direct onder de deur. Onverstoorbaar en trouw werd er gebroed. Bij nestcontrole heb ik de hen gewoon van de eieren getild. Zelfs voor de door de haan aangeboden meelwormen werd het nest niet verlaten. Alle jongen zijn door de beide ouders prima groot gebracht. Natuurlijk is dit verreweg het mooiste. Een stel ouders met jonge kuikens is een lust voor het oog.

Van deze drie boomkwartels is de gemaskerde het moeilijkst te kweken. Deze soort is dan ook vrij zeldzaam. Het formaat loopt achteruit, dus ik denk dat er veel nakomelingen uit dezelfde familie voortgekomen zijn. Pas in het tweede jaar is deze kwartel goed op de show te brengen. Het masker

Virginische boomkwartel haan

van de haan is dan zoals het moet zijn: git-zwart met een grijs streepje achter het oog. Het terracotta rood aan de voorzijde van het lichaam is dan ook zoals het moet zijn. Het eerste jaar is dit nog te licht, terwijl de flanktekening nog onderbroken is. De poppen van deze soort laten zich het le jaar wel goed zien, zij het dat de flanktekening nog wel eens onderbroken is.

De Mexicaanse en de Virginische zijn mits goed doorgeruid na een halfjaar geschikt voor de show. De poppen zijn het best in een stam te brengen, omdat de tekening hiervan eenvoudiger is dan die van de hanen. Het formaat en de tekening wordt door de meeste liefhebbers onderschat. Deze twee soorten moeten forse vogels zijn met een complete tekening. Vaak is de borsttekening wat rommelig en dat kost dus punten. De koptekening moet volgroeid zijn en ononderbroken in de hals. Ik bedoel hiermee dat de tekening en de kleur niet in elkaar moeten overlappen. Wat uiteraard voor alle kwartels geldt: snavel en poten schoon en compleet.

Eindecember is vaak de beste tijd om kwartels te kunnen showen. De kwartels moeten absoluut "door de rui heen zijn". Ik heb het liefst ook al een wintertje achter de rug, want dit bevordert de rui.

Ik heb nu ook al de resultaten daarvan ondervonden tijdens het showen. Eindecember levert betere vogels en meer punten op. Nat en vochtig weer is vaak van invloed op de conditie van de vogels. Ze zitten er niet lekker bij en ruien minder snel. Ook de groei blijft dan achter, ik merk aan de voerbakken dat ze ook minder eten. De meeste van mijn kweekvogels komen uit de broedmachine, broeden toch zelf en brengen zelf de jongen groot. Veel mensen gelo-

ven dit niet en denken dat door de broedmachine de natuur niet langer gewoon zijn gang gaat. Zeg maar dat de kwartels hun eigen natuur niet langer zouden volgen. Ik hoor deze vraag erg vaak bij de verkoop: "Ze komen toch niet uit de broedmachine? Want ik heb gehoord dat ze dan zelf niet tot broeden overgaan". Dit klopt dus echt niet, de foto's spreken wat dat betreft voor zich. Aan het eind van dit seizoen lopen er bij mij zo'n 100 kwartels rond, waarvan bijna de helft natuurbreed.

Een tip die ik kwekers van kwartels wil meegeven bij het opfokken van de jongen is om knikkers in de drinkbakjes te doen. In het begin geen grote bakken met water, maar een laag bakje met daarin de knikkers is prima. De hele kleine kwarteltjes fungeren soms als een spons en zullen zonder die knikkers dan ook verdrinken of verkleumen. Een andere tip betreft de voeding. Vanaf de geboorte een goede kwaliteit opfokvoer is noodzakelijk voor de groei, veel eiwit is belangrijk. Voer ze geen zaad, want dat vindt u absoluut terug in het formaat, bovendien zijn ze ronduit zwak. Als ze volwassen zijn, kan een beetje zaad geen kwaad. Kwartelkorrel met voor het showseizoen 1 x per week wat universeelvoer aangevuld is verreweg het beste. Af en toe wat meelwormen maakt ze beslist wat rustiger.

Waarmee u rekening moet houden bij ons klimaat is dat alle kwartels een hekel hebben aan nattigheid. Ze moeten beslist droog kunnen zitten. Ik houd ze in ieder geval vanaf oktober allemaal op spaanders. Natte hokken dragen bij tot ziekte en erg veel vuil aan de poten.

De mest vormt dan bolletjes aan de poten. Dit is nadien moeilijk te verwijderen en levert vaak beschadigde tenen op.

Vervelend voor de kwartelkwekers is natuurlijk het enten tegen de pseudovogelpest, NCD geheten.

Het is vervelend om binnen de eigen vereniging te organiseren, want alle kwartels moeten immers worden gevangen in de periode dat ze juist opgekooit zitten voor de komende shows, bovendien is het een kostbare aangelegenheid en m.i. nogal fraudegevoelig. Mijn "dierendokter" heeft mij verteld dat niet bewezen is dat er in Nederland ook maar een kip besmet is geraakt door een kwartel. Ik zie het enten dan ook als een gebaar van onze bonden naar het ministerie. Voor een goede verstandhouding is een gebaar nodig, maar ik betwijfel of dat tegenover de leden en liefhebbers van onze bond nog wel reëel is.

Veel liefhebbers zijn om deze reden immers al gestopt met het houden en showen van kwartels. Ik zou graag zien dat we niet meer behoeven te enten. Ook het verbod om kwartels aan te bieden op markten en onderlinge beurzen zou moeten worden herzien. Mits goed gehuisvest (dus niet in lopertjes) zou het een welkome aanvulling zijn voor veel liefhebbers. Als dit alles niet mogelijk blijkt, dan is het voor de organisatoren van vogelmarkten en beurzen het overwegen waard kwartels toch toe te laten onder dezelfde voorwaarden als voor onze shows, nl. met een entverklaring van de dierenarts.

Tot slot: de eieren van kwartels die niet bebroed worden hoeft u niet weg te gooien. Ze zijn prima te consumeren. Serveert u ze maar eens bij de borrel.

Vriendelijke groet,

*Tekst en Foto's Sicco Veenstra en
Foto's van Jan de Nijs
deze zijn gemaakt in Apeldoorn 2003*

Mexicaanse boom koppel

gemaskerde boomkwartel haan

DE IDEALIST - MAART

Jarig

Mijn vrouw Ria is onlangs jarig geweest. Een week later komen op vrijdag enkele vogelvrienden voor haar verjaardag op de koffie. De dames hebben hun eigen gespreksstof. De vakanties komen in beeld. De datums worden op de kalender genoteerd. Elkanders vogels verzorgen in de vakantie of tijdens ziekte hoort bij ons tot een vrienden-dienst. Wij mannen zitten wat bij elkaar. Het gehoor werkt niet optimaal. Het gebabbel op de achtergrond van de dames stoort lichtelijk. De avond begint en eindigt. U raadt het al, over de vogels. Het broedblok dat ik kort geleden had veranderd, verscheen op de salontafel. Zowel de plus- als de minpunten kwamen ter sprake. Ik zei: 'Weet je wat? Ik ga het een jaartje proberen.' Jullie horen de resultaten wel. Na het eerste drankje werd de stemming wat gemoedelijker. Het duurde dan ook niet lang of de voeremmer verscheen op de tafel. Geïnteresseerd haalde iedereen zijn hand door het zaad en verdedigde zijn steunpunt over de samenstelling van het zaad. Tenslotte kwam de europrijs ter sprake. Wie is het goedkoopste? Wie levert het beste voer voor een redelijke prijs? De verhalen kwamen los van vogel voor en na. De tijd ging snel. De zaterdag was al in zicht. Tijd voor onze vogeldag.

Ik wil u dit jaar maandelijks het een en ander over mijn vogels vertellen. Dit via dit papier opgetekend in het jaar 2003. Als vogelliefhebber heb ik al zo'n 46 jaar vogels. Door hen heb ik veel geleerd en leer nog steeds. Van nare ervaringen ben ik niet verschoond gebleven. Toch blijft het mijn passie: de elegantparkiet.

E-mail: ria.vandam47@wanadoo.nl
Jan Chris van Dam.

Vroege vogel

Zondagochtend ben ik niet in bed te houden. Meestal stap ik in de schemer mijn bed uit. Eet wat en pak mijn fiets. Ik rijd op mijn gemak naar het Balijbos. Ik hoor en zie daar mijn vogelvrienden. Op een enkele hond met vriend na, kom ik meestal niemand tegen. In deze tijd van het jaar stop ik op mijn favoriete stek. De treur-, knot- en krulwilgen beginnen al tot leven te komen. Dikke knoppen en zelfs al beginnende groene blaadjes laten zich zien. Met de snoeischaar knip ik mooie volle takjes af en stop deze in mijn fietstas. Ik weet dat ik mijn elegantparkieten hiermee een groot plezier doe. Ik fiets verder langs mijn favoriete plekken door het bos. Als ik dan thuiskom, haal ik de takjes uit de fietstas en geef ze aan mijn vogels. Ze beginnen er direct aan te eten. Zelfs de bast is een traktatie voor ze. Ik neem plaats op de kruk die bij de kooien staat en geniet van de vreugdevolle capriolen die ze dan maken. Ze dansen en lopen rondjes op en om de takken. Daar kan ik een hele tijd van genieten.

Rumoerig

Het viel mij vanmorgen op dat het erg rumoerig onder de vogels in het bos was. Van huis uit is mij geleerd daar goed op te letten. Bij een 'binnenwind', westenwind, zal, als de tijd daar is, alles goed groeien in de natuur. Zo ook bij de vogels, zowel in de natuur, als bij ons in de kweekkooien. Anders is het bij een 'bovenwind', een oostenwind. Dan zijn de activiteiten ver te zoeken. Wij vogelkwekers kunnen dan wat bijverwarmen, als we vroeg willen broeden. Zowel in de glazen kassen als in de natuur of de kweekhokken kwakelt de natuur bij een bovenwind. De uitkomsten in de vogelnesten laat zich raden. In het bos vind ik na enig zoeken half verrotte boomstammen.

Van deze kun je met je handen stukken afhalen en in zakken meenemen. Zij leveren mij uitstekend nestmateriaal op. Het is zijdezacht en ideaal van vochtigheid. De bijgeleverde insecten kunnen geen kwaad doen. Toen ik thuis kwam met de buit, heb ik de stukken verrot hout fijngemaakt en in de broedblokken gedaan. Als ik in de middag bij de vogels ga kijken, vliegen de stukken houtmoolm door het invliegnet naar buiten. De dames eleganten hebben het erg naar hun zin.

Krachtvoer

Als ik bedenken dat de productie van eieren bij de vogels nu in volle gang is, geef ik dagelijks een krachtvoer van gekiemd taugé, zonnepitten, boekweitzaad en opfokvoer erdoor gemengd. De vogels vinden dit lekker en eten er gretig van. Nog voor de eieren van een schaal worden voorzien, moeten alle benodigde stoffen in het eigeel opgeslagen liggen voor de groei van de jongen.

Nu ik in de laatste volle week van maart ben, trek ik de stekker uit het stopcontact voor extra verlichting. Dat is niet meer nodig. Bij het controleren van de nestblokken constateer ik de eerste eieren.

Geluk

De laatste zaterdag van maart ben ik weer eens op bezoek geweest bij een collega-kanariekeker. Bij hem had ik de vorige keer wat adviezen achtergelaten om betere kweekresultaten te verkrijgen. Het inzicht vanuit een andere hoek van de liefhebberij heeft duidelijk vruchten afgeworpen. Waar verleden jaar 60% van de jongen met stip te gronde ging, is dit nu nog geen 5%. Allereerst is er meer en beter geventileerd, dus minder naar de gasrekening gekeken. Het drinkwater is een klein beetje aange-

osel

De

zuurd met appelazijn. 1 ½ cl per liter drinkwater. Dit is om de bacteriëndruk wat tegen te werken als die aanwezig zouden zijn. Ze gedijen minder in een zuur milieu. Wat ik nu zie zitten, is het resultaat van de eerste broedronde en ziet er prima uit. En wat mij plezier doet, de collega-kanariekeker gaat 's morgens weer met plezier naar zijn vogels toe. Hij vertelde: "Ik ben weer overgelukkig met mijn vogels, nu die stip minimaliseert". Het gesprek ging verder over andere vogels, daarna vertrok ik weer naar huis om mijn eigen vogels te gaan voeren. Maart is dit jaar uitzonderlijk wat zon en temperatuur betreft. Sinds 1900 is er niet zo'n mooie

maand geweest. Dit kan ik ook duidelijk aan mijn vogels zien. De broedcyclus is vervroegd dit jaar.

Tip voor de foto

Het moet u al een paar maal opgevallen zijn dat ik in elke kooi een rode baksteen heb staan. Dit doe ik om voldoende slijtage aan de nageltjes op te laten treden. Zij vegen dikwijls hun snavel langs de randen van de steen en gebruiken hem veelvuldig na een duik in de waterbak om hun veren weer op te poetsen. Vaak wordt hij ook als zonnesteen gebruikt. Ze kunnen er heerlijk op liggen met gespreide vleugels om zo veel

mogelijk van de uv-straling van de zon te profiteren. De vleugels draaien ze onder de ideale hoek met de zon om zo veel mogelijk te genieten. Als je dit allemaal ziet, mag je concluderen dat deze vogels in een beschermde buitenkooi thuis horen. Om de vogels gemakkelijk te kunnen voeren gebruik ik een polyester voerkarretje, nu gevuld met wat takjes van de treurwilg, waarmee ik langs de kooien kan rijden.

Tot de volgende maand.

DE IDEALIST

KALENDER 2004 MAART • *Serinus serinus.*

FOTO: PIET ZWINKELS

Europese kanarie of Giriltz

Het zal velen van u wel bekend zijn dat er met de Europese kanarie goede broedresultaten kunnen worden bereikt en ook al bereikt zijn.

In tegenstelling tot de Europese - komt de Wilde kanarie (*Serinus canaria*) moeilijker tot broeden. De Wilde kanarie die op de Canarische eilanden, Madeira en de Azoren voorkomt, is de stamvader van onze hedendaagse gecultiveerde kanarie.

De Europese kanarie is een vogeltje ter grootte van een sijsje, met geel en groen in de bevedering. De lengte is ongeveer 12 cm. en het staartje ca. 5 cm. Het popje is nauwelijks minder klein en vaal gekleurd. De bovenzijde is bruingrijs in geel overgaand. De flanken en borst zijn gevlekt, de keel is vuilwit.

De roep klinkt als zijn Duitse naam "giriltz"; de zang is een aaneenschakeling van snerpande trillers; tijdens het zingen zit hij graag op een hoge plaats, of hij voert zijn vleermuisachtige baltsvlucht uit. De Europese kanarie is verspreid over geheel Noord Afrika, Klein Azië, Zuid - en Midden Europa. Men komt ze ook tegen in de Noordelijke landen en in Nederland is het een vrij schaarse broedvogel.

In Midden Europa is het een trekvogel en hij zwerft van eind september tot oktober zuidwaarts om in maart - april terug te keren naar zijn broedplaats.

Zijn woongebied bestaat uit open terrein met boomgroepen, parklandschappen met veel bloeiende bomen en coniferen.

Het nest wordt meestal hoog boven de grond in bijvoorbeeld coniferen, soms ook wat lager in kruisbesstruiken gebouwd. Het is een klein, ondiep nestje van grassprietjes, wortels en pluis, en wordt met haar en wol gevoerd. De 3-5 eieren worden alleen door het popje 12-14 dagen bebroed. De jongen die op het popje lijken verlaten na 14-16 dagen het nest. Gewoonlijk zijn er 2 broedsels per jaar.

Het voedsel bestaat uit allerlei onrijpe zaden, ook jong blad en bloesemknoppen hebben hun volle aandacht en in de herfst de zaden van berk en elzenbomen. De jongen worden gevoerd met een rij van halfverteerde zaden.

GER ESSENBERG

Eigen kweek met de Dybowski druppelastrilde

Als regelmatige bezoeker van vogelmarkten en dierspecialzaken in Eindhoven en omgeving trof ik onlangs een zending van enkele zwartgrijs gestippelde vogeltjes. Ze hadden ook een roodbruin rugdek, rode stuit en bovenstaartdekveren. In de verkoopkooi zaten ook nog muskaatvinken, tijgervinkjes en goudbuikjes. Wat mij direct opviel, was dat ze zeer vlug en levendig door de desbetreffende kooi "schoten". Mogelijk een positief gevolg van het in voorlopige afzondering houden van importzendingen uit tropische gebieden! Ik vermoedde en hoopte dat het "Dybowski's" zouden zijn. Al een tijdje ging mijn belangstelling hiernaar uit, maar ik was ze nog niet tegen-

Jonge Dybowski op 9e dag geringd met 2,5 mm ring

gekomen. Het naamkaartje op de kooi gaf zekerheid: het waren de door mij gezochte vogeltjes. Uit de 7 exemplaren kon ik een mooi koppeltje kiezen. Man en pop zijn redelijk goed te onderscheiden. Bij de man zijn kop, hals en voorzijde mooi donkergrijs, de flanken hebben fijne witte stipjes, het rugdek, de stuit en bovenstaart min of meer roodachtig bruin. Bovendien heeft de man een brede zwarte band vanaf de borst naar onderbuik en staart. Het popje mist deze zwarte band, is daar eveneens mooi donkergrijs en heeft iets grotere stippen op de flanken. Beide geslachten zingen, doch de man doet meer zijn best en probeert dan paringsgedrag te vertonen. Thuisgekomen bleken ze ook nog eens over een zeer goede conditie te beschikken. De volgende dag vlogen ze al in de grote gemeenschappelijke voliëre van 13 x 1,50 x 1,80 meter. Het klikte meteen tussen de twee Dybowski's en de man maakte al vlug het popje het hof. (Druppelastrildesoorten staan erom bekend elkaar wel eens het leven zuur te maken met alle ellende van dien: veren plukken, verwondingen aanbrengen, ja zelfs doodpikken). Op 1 september 2003 begon ik weer met de "tropen" kweek. Je kunt dan mooi de hele winter doorkweken tot begin mei. Van mei tot september eventueel kooien verbouwen en/of grondig schoonmaken. De vogels kunnen zich goed door de rui heenslaan, uitvliegen en de spieren ontwikkelen. Het koppeltje Dybowski's ging samen met een koppel roodmaskeraurora-astrilde in een vluchtje van 3,5 x 1 x 1,80 meter. Aan de buitenkant hingen de nestkastjes, makkelijk voor nestcontrole. Vrij snel waren er 2 nestkastjes "bezet" en na enkele dagen de nesten voltooid met gedroogd gras uit eigen tuin en kokosvezel. Op 15 september jl. zag ik het popje van de Dybowski's met haar snaveltje uit haar nestkastje steken. Ik hoopte dat ze aan het leggen was en inderdaad het eerste witte eitje lag erin. In totaal werden er 4 gelegd. Hoewel het popje en de man om beurten zaten te broeden, heb ik de eitjes op de 10e dag alsnog onder de Japanse meeuwtjes gelegd. Twee bleken bevrucht, waarvan er eentje op de dertiende dag uit-

kwam. Het andere jong bleek dood, doch geheel volgroeid in het ei te zitten. Het jong was pikzwart, nagenoeg kaal met een klein wit randje langs het snaveltje, mogelijk een hulpmiddel om in de meestal donkere nesten langs deze "hulp"randjes het voer te stoppen. (denk aan de papillen bij o.a. Gouldamadines).

De kleine Dybowski, wat een mooie naam, waarschijnlijk genoemd naar de ontdekker, werd voortreffelijk gevoerd met eivoer bestaande uit:

- 5 eetlepels Orlux voor tropische vogels, rul gemaakt met water,
- 1 gekookt geprakt ei met 5 eetlepels beschuitmeel,
- 1 eetlepel diepvries Buffalowonnpjes,
- 1 eetlepel diepvries pinky's.

Met dit eivoer heb ik probleemloos blauwkop-blauwfazantjes, roodmaskeraurora's, driekleurmonnen, Kaapse cini's, en de blauwgroenpagaaiamadines op stok gekregen.

Op de negende dag kon ik het jong nog maar net ringen met een 2,5mm "gouden ring 2004". Voor alle zekerheid maakte ik de fel glimmende ring zwart met een watervaste stift.

Op de 20e dag vloog het jong uit. Het verplaatste zich zo rustig met zijn of haar mooie zwarte verenpakje in de broedkooi alsof het er "al jaren" woonde. Bovenop de rug bevond zich een roodachtige vlek. Ik kon de verleiding niet weerstaan om er een paar foto's van te maken. Bovendien bracht dit mij op het idee hier een stukje over te schrijven voor ons mooie maandblad "Onze Vogels". Rest mij nog te vertellen dat deze mooie druppelastrildesoort uit de hooglanden van Midden-Afrika komt. Ook vindt men ze in Nigeria en Sierra Leone.

Met vriendelijke vogelgroeten,
Tekst en Foto's Frans Donders uit Eindhoven

Hetzelfde jong net uitgevlogen op de 20e dag met zijn al mooie zwarte verenpakje

VOEDSEL UIT HET RIJKDOM DER NATUUR

Onkruidzaden als vogelvoedsel

PITRUS (*Juncus effusus*)

Pitrus behoort tot de familie van de biezen.

Deze plant krijgt een hoogte van 20 tot 100 cm en groeit op uiteenlopende, vochtige tot natte plaatsen waar de bodem meestal vrij voedselrijk is, kalkarm en aan de zure kant. De bloeitijd vindt plaats in de periode juni tot augustus.

De zaadtrosjes bevinden zich op 1/5 deel van de bovenkant van de stengels. Het wordt helemaal prachtig als de waterstand flink en onregelmatig schommelt, want dan geniet de pitrus

ten volle. Het is wel zo dat deze pitrus de maat geeft voor de achteruitgang in kwaliteit van vele vennen en veentjes en stukjes voormalig hoogveen. Waar vroeger kokmeeuwenkolonies

waren - die de zaak flink bemesten - blijf je nog heel lang de pitrusvegetatie houden. Ook duikt de plant op in nattige graslanden die na een tijdje niksdoen weer mogen meedoen bij de natuurontwikkeling. Dat betekent vaak dat men er grote grasbeesten op loslaat. Het is een veel gehoord punt van kritiek dat de nieuwe natuurlanderijen zoveel "rusken" hebben die zich sterk kunnen uitbreiden. Het vee vreet het niet. Een goede boer schaamde zich vroeger als hij een stuk land had waarin de pitrus overheerste. Het duidde op slecht onderhoud. Pitrus vindt je tegenwoordig overal, langs zandwegen in droge bossen tot bij houtwallen en op de heide. De verwachting is dan ook dat deze plant zich zal handhaven op de reeds veroverde plekken. De nieuwe 'heide'velden in Drenthe heten straks dus pitrusvelden. Eigenlijk komt dat heel mooi uit. Als het millenniumprobleem toch opduikt bij onze stroomleverancier, dan hebben we in ieder geval het pitje van die pitrus bij de hand. Want hoe dacht u dat de bijnamen 'pitje' voor een lampje of zakpit voor een zaklantaarn in de wereld gekomen zijn? Omdat de pit van die pitrus vroeger als lampenpit diende. Het witte merg in de ronde groene stengel werd er voorzichtig uitgepulkt. Dat pellen gebeurde aan het eind van de herfst, als ze helemaal uitgegroeid maar nog groen zijn. Bruine stengels zijn hard en te droog. Het merg staat als een dun wit staafje dat poreus is en vet of olie opneemt - als lampenpit. Het systeem moet al 2000 jaar oud zijn, zeggen Britse bronnen. Er schijnen daar nog oude knijpertjes te zijn, waar je zo'n los biezenkaarsje in kon klemmen. Tijdens periodes zonder elektriciteit en schaarste aan kaarsen in WOII, is op sommige plaatsen in Engeland weer gebruik gemaakt van lampenpitjes uit pitrus. Of de 'ruskenpit' zoals de Groningers zeggen. En al is het gebruik als lampenpit verdwenen, de naam bleef en de mogelijkheid ook.

Ook onze Europese vogels vinden de zaden van de pitrus een echte lekkernij. Wij kunnen de zaadtrosjes oogsten, als ze rijp zijn en een bruine kleur hebben. Gedroogde zaden kunnen we in de winter bewaren. Rond mijn vijver staat ook pitrus en mijn groenlingen zijn er gek op!

Oogsttijd: na de bloeiperiode juni/augustus

Vindplaats: waterkanten, vochtige plaatsen zoals polders, bossen, duinen enz.

Vogels: huismus, ringmus, haakbek, appelvink, kruisbek, kanaries, parkieten, patrijzen, duiven en kwartels.

TEKST EN FOTO: FRANS PIJNEN.

ERFELIJKHEID EN ZANGMILIEU

Een van de wezenlijke vragen waarmee zangkanariefokkers al eeuwenlang geconfronteerd worden, is: "Op welke manier kan de kanariezang gemanipuleerd worden in de door de fokker gewenste richting?" ofwel "Welke middelen dient de fokker te hanteren om de zang van zijn vogels te perfectioneren?" Deze vraag heeft nog niets aan actualiteit ingeboet, m.a.w. na vijf eeuwen fokken met zangkanaries is het verlossende antwoord nog steeds niet gevonden!

Twee stromingen

De in de loop der eeuwen bedachte zangveredelingsmethoden kunnen gesplitst worden in twee stromingen, die ik zou willen benoemen als de "klassieke" en de "Weylingianen". De Weylingianen gaan ervan uit dat het lied van een zangkanarie door erfelijke factoren wordt bepaald. Zoals in de kleurkanariekeek erfelijk vastgelegde kleuren aan het nageslacht worden overgedragen, worden bij zangkanaries de zangtoeren door de ouders aan de jonge vogels doorgegeven. Op grond van dit uitgangspunt trachten zij de kwaliteit van de vogels te verbeteren door broedparen samen te stellen aan de hand van de op basis van de erfelijkheidstheorie ontwikkelde fokschema's. De klassieke opvatting is dat kanariezang die de vogel vanaf zijn geboorte hoort, het uiteindelijke lied van de jonge kanarieman bepaalt. Het credo van de "klassieken" zou daarom kunnen luiden: "Geen kwaliteitsverbetering zonder goede voorzang".

In de jaren '80 van de vorige eeuw heeft in de kringen van zangkanariefokkers een zeer levendige en interessante discussie plaatsgevonden waarvan de uitkomsten naklinken tot op de dag van vandaag. De twee hierboven genoemde opvattingen over de vraag in welke mate erfelijkheid en zangmilieu bepalend zijn voor het lied van een zangkanarie, kwamen tegenover elkaar te staan en botsten hevig. Alvorens we nader ingaan op de betekenis van deze publieke discussie voor de zangkanariekeek van nu en de centrale vraag in hoeverre zangkanariekeekers rekening dienen te houden met erfelijkheid en zangmilieu, zullen we ons eerst verdiepen in de achtergronden en opvattingen van beide stromingen.

De klassieke theorie

In vrijwel ieder boek over kanaries wordt beschreven hoe de mens vanaf de 16e eeuw heeft geprobeerd de zang van de kanarie te beïnvloeden. Uitgangspunt bij het cultiveringproces is steeds het imitatietalent van de kanarieman geweest. Fluitjes, zangorgels, nachtegaalen, speciale voorzangers, van alles

werd erbij gehaald om de kanarieman te laten zingen zoals de fokker wenste. De resultaten logen er niet om. Op den duur was in de gecultiveerde zangkanarie het lied van de wilde kanarie nog maar ternauwernood te ontdekken. De opvatting dat de kanariezang die de vogel vanaf zijn geboorte hoort het uiteindelijke lied van de kanarieman bepaalt, is dus verreweg het oudst, bevat nog steeds waardevolle elementen en heb ik daarom de klassieke theorie genoemd.

Naarmate het kanarielied steeds meer werd geperfectioneerd, bleken de fokkers die in familieverband fokten de beste resultaten te bereiken. Het aanleren van een kanarielied was, zoals we zagen, met louter voorzang mogelijk. Om daarenboven vogels te fokken die de ideaalvorm van het lied zouden kunnen benaderen, bleek het noodzakelijk een perfect zangmilieu te combineren met het fokken van stam- c.q. zangverwante vogels. In de Nederlandstalige kanarieliteratuur vindt men deze opvatting, die men dus als een modificatie van de klassieke theorie zou kunnen beschouwen, het sterkst terug in het boek van J.H. Beekman Bzn, "De Kanarievogel". Al lezende blijkt telkens weer hoe Beekman de fokkers op het hart wil drukken niet de kardinale fout te maken het zangmilieu te veronachtzamen ten opzichte van de erfelijke factoren. Helaas is dit oude standaardwerk, de eerste druk dateert van omstreeks 1900, wat naar de achtergrond geschoven ten faveure van meer recente zangkanarieliteratuur. Of dat kwalitatief bekeken altijd wel zo terecht is, waag ik te betwijfelen.

Beekman concentreerde zich voornamelijk op de kweek met harzers. Ook in oude waterslagerliteratuur komt deze visie expliciet naar voren. In een uit 1922 daterende brochure getiteld "De Belgische Waterslager", schrijft B. Peleman: "Het doelmatig aanleren speelt een hoofdrol bij de Belgische Waterslager. (...) Als men een of meer goede voorzangers ter beschikking heeft, kan men de jonge mannekens, twaalf

à vijftien per leermeester, in diens onmiddellijke nabijheid brengen, zoo vroeg mogelijk, al ware het reeds van als de jongen nog in het nest liggen, en men late ze er bestendig bij. Indien de leerlingen van echt goed Waterslagerrass zijn, dan leeren zij den zang van hunnen leermeester af. Alle andere zang, gepiep, getijlp of geschreeuw van andere vogels, wordt zorgvuldig geweerd. (...) Gedurende de eerste rui (kleine rui) leeren de jonge vogels het beste. Daarom is het verkieselijkst ('t is zelfs noodzakelijk) in die periode den leermeester, op vollen zang bij hen te laten.¹

De erfelijkheidstheorie

In de jaren '20-'30 van de 20e eeuw ontstond er een revolutionair andere visie op de zangveredeling. Al in de 19e eeuw had men ontdekt dat fokken in familieverband de beste resultaten opleverde. Niet alleen de voorzang, maar ook de vererving bleek van invloed te zijn op het lied van de kanarie. Bij de veredeling van met name de edelroller of harzer had men deze wetenschap al op uitgebreide schaal toegepast. In de jaren '20-'30 werd in een reeks artikelen de praktijk in de zangkanariekeek gekoppeld aan de erfelijkheidstheorieën zoals die ook in de kweek met kleurkanaries opgang hadden gemaakt. De grote man achter deze visie was de zichzelf geneticus noemende Martin Weyling. Na de Tweede Wereldoorlog bundelde Weyling z'n opvattingen in een lijvig boek dat in 1948 onder de titel "Het boek voor de zangkanariekeek" door de Firma A. Mertens & Zn. te Tilburg werd uitgegeven. Weyling construeerde op grond van de uit de 19e eeuw stammende erfelijkheidsleer van Mendel een theorie om kanariezang te veredelen via de wetten van de genetica. Een van de fundamenten van Weylings theorie was de aanname dat een zangtoer een in de genen vastgelegde overerfbare zelfstandige factor is. In zijn uiterste consequentie zou men volgens deze theorie door het samenstellen van de juiste fokparen jonge kanariemannen toeren kunnen laten zingen die ze nog nooit hadden gehoord, maar van hun ouders genetisch hadden meegekregen. Voor Martin Weyling stond het als een paal boven water: Zangveredeling dient plaats te vinden via de weg van de erfelijkheidsleer.

Het boek van Weyling wakte de indruk alsof dit nu eindelijk het verlossende en definitieve antwoord was op de klassieke vraag met welke methode het lied van de zangkanarie geperfectioneerd kon worden? Het succes van Weylings boek was waarschijnlijk voor een groot deel te danken aan de semi-wetenschappelijke saus die over het betoog gegoten werd. Weyling kreeg vele navolgers

IN DE ZANGKANARIEKWEEK

sel

en het overgrote deel van de na 1945 verschenen zangkanarieliteratuur koos ondubbelzinnig voor veredeling van de kanarie-zang via de weg van de genetica. Zo werden bijvoorbeeld in het in 1979 verschenen "Handboek voor de zangkanariëkwaker" van P. Kwast de kweekschema's van Weyling vrijwel integraal overgenomen. Ook H. Koster bouwde in z'n uit 1982 daterende boekje "Zangkanaries" volledig op Weylings veronderstellingen.²

Een direct gevolg van de populariteit van de Weylingiaanse school was het naar de achtergrond verdwijnen van het milieu als zangbepalende factor in de kweek met harzers en waterslaggers. Alle aandacht werd geconcentreerd op de lijnenteelt. Het fokken van zangkanaries ging steeds meer lijken op het volgen van op de erfelijkheidsleer gebaseerde fokschema's, zoals die in de kleurkanariëkweek al enige tijd gebruikelijk was.

Knuppel in het zangkanariëhok

Ondanks de stelligheid waarmee in de literatuur gepleit werd voor het fokken volgens schema's die op grond van de erfelijkheidsleer waren geconstrueerd, zijn er altijd fokkers gebleven die ook het zangmilieu als een uiterst belangrijke zangbepalende factor

zijn blijven beschouwen. In het begin van de jaren '80 achtten enkelen onder hen de tijd rijp voor een aanval op de schijnbaar onaantastbare positie van de Weylingiaanse school. In hun ogen had de veertigjarige ervaring met het fokken volgens Weylings schema's niet die veredeling gebracht die op basis van de theorie verwacht mocht worden. Weylings kijkt op de zangveredeling bleek volgens hen in het geheel niet het verlossende antwoord te zijn geweest op de aloude vraag hoe men de zang van de kanarie in de gewenste richting kon sturen. Op hun zoektocht naar welke veredelingsmethoden nog meer mogelijk zouden zijn, kwam men weer terecht bij de bron van de zangcultivering: de voorzang.³

Opmerkelijk was dat in deze discussie de kritiek op de veronderstelling dat zangtoeren overerfbaar zijn, niet alleen gebaseerd was op praktijkervaringen van fokkers, maar dat ook gebruik werd gemaakt van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek naar de zangontwikkeling bij in het wild levende vogelsoorten. Aan de hand hiervan toonden zij onder meer op overtuigende wijze aan dat Weylings veronderstellingen op geen enkele wetenschappelijke basis berustten en dat daarentegen op grond van wetenschappelijk onderzoek was gebleken dat niet

zozeer de erfelijkheid, maar juist het zangmilieu bij veel in de vrije natuur levende vogelsoorten van doorslaggevende invloed is op het uiteindelijke lied.⁴

Belangwekkend in dit verband was een onderzoek met jonge kanaries in de Verenigde Staten. Een van de conclusies was dat de kanarie tot de vogelsoorten behoort wiens zang zeer sterk door de omgeving wordt beïnvloed en dientengevolge bij gewijzigde omstandigheden aan verandering onderhevig kan zijn. Experimenten toonden aan dat met name de zang gedurende het eerste levensjaar sterk kan afwijken van de zang die de vogel laat horen na de eerste volledige rui in het tweede jaar. Van recenter datum dateert een experiment aan de Leidse universiteit waarin piepjonge zebrevinken via geluidsapparatuur soortjeigen zang werd geleerd. Uit proeven met andere zangvogelsoorten bleek weer, dat de omgevingsfactoren nauwelijks van invloed waren op het uiteindelijke lied.⁵

Op grond van wetenschappelijk onderzoek naar welke elementen van invloed zijn op het lied van een zangvogel, kunnen we voorsnog concluderen dat dit zowel erfelijk als omgevingsfactoren zijn. De mate waarin een van beide factoren van doorslaggeven-

De

de betekenis is kan per vogelsoort verschillend zijn. De kanarie behoort tot de categorie zangvogels waarbij het milieu waarin de vogel verkeert, van grote invloed kan zijn op het lied dat de vogel zingt. Ervaren zangkanariefokkers hadden geen wetenschappelijk experiment nodig om tot deze conclusie te komen. Zij wisten al jaren uit eigen ontdekking dat een bij een andere fokker aangeschafte vogel zich vaak volledig aan het zangmilieu bij de nieuwe eigenaar aanpast. Sommige "neoklassieken" gingen op basis van de in de gedragswetenschap verworven kennis zelfs zo ver het zangmilieu te beschouwen als dé voornaamste zangbepalende factor. Door de jonge kanarieman op te laten groeien in een "ideaal" zangmilieu moest het mogelijk zijn de zangontwikkeling van elke willekeurige kanarie zo te sturen dat het uiteindelijke lied dat van het zangmilieu zoveel mogelijk zou benaderen. Met behulp van streng geselecteerde voorzangers en zelfs moderne geluidsopname en -weergaveapparatuur zouden in vogelruimten de gewenste, ideale omstandigheden gecreëerd kunnen worden.⁶

Discussie als inspiratiebron
De confrontatie tussen de klassieke en de Weylingiaanse opvattingen had op de korte termijn een aantal zeer positieve effecten. Allereerst viel er weer eens iets te bediscussieren in de zangkanariefokkerij. Discussie leidt tot groter inzicht, vergroot de belevingswaarde en roept belangstelling op. De publieke penningstrijd, die plaatsvond in de bondsorganen van zowel de NBvV als de ANBVV en de onderlinge discussies, die onder meer tijdens ledenvergaderingen van vogelvereniging 'De Kanarievogel' menig pauzepraatje vulden, spitste zich toe op de vraag welke factoren nu op de uiteindelijke zang van de kanarieman de grootste invloed heeft: de erfelijke factoren of het zangmilieu. Zangkwekers werden door het stellen van deze vraag ook uitgedaagd na te gaan in hoeverre de door hen gehanteerde fokmethodes het gewenste effect sorteerden. Veronderstelde wetmatigheden bleken ineens niet meer zo vanzelfsprekend te zijn en dat dwong tot nadenken, bewustere keuzes en veranderingen in het fokkersgedrag. Een direct gevolg van de discussie was ook dat sommige fokkers meer duidelijkheid wisten te verkrijgen door zelf te gaan experimenteren. De experimenten richtten zich vooral op het effect van het zangmilieu op het uiteindelijke lied. Zo groeiden bijvoorbeeld 'genetische' harzers op tussen waterslagers en andersom.⁷

Resultaten
Nu het stof van de discussie is opgetrokken en de ervaringen van verschillende experimenten in wat bredere kring bekend zijn,

kunnen de resultaten van een uiterst interessante en inspirerende periode in de zangkanariekeek op een rijtje worden gezet.

Sedert de jaren '80 van de vorige eeuw mag weer openlijk gesproken worden over het belang van voorzang en zangmilieu bij zangveredeling. Dit is een belangwekkend resultaat. Op basis van wetenschappelijke experimenten en proeven die door fokkers zijn gedaan is het belang van het zangmilieu herontdekt. Verder heeft iedere zangkweker, als hij goed nadenkt, de praktijkvoorbeelden voor het oprapen waaruit blijkt dat het zangmilieu een zangbepalende factor is. Het is dus zeer terecht geweest dat de eenzijdige kijk op de zangveredeling, die vooral na de publicatie van Weylings boek was ontstaan, werd doorbroken.

Erfelijkheid en zangmilieu in de zangkanariekeek

Sedert de jaren '80 proberen zangkanariefokkers ook te profiteren van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek naar de oorsprong en de ontwikkeling van de zang bij vogels. Hoewel met name de Weylingiaanse school de indruk wekte haar veronderstellingen te baseren op wetenschappelijk bewezen feiten is tot op heden uit wetenschappelijk onderzoek nog geen enkele aanwijzing voorhanden voor de overerfbaarheid van zangtoeren bij kanaries. Gedragsonderzoek bij zangvogels heeft ons inmiddels wel geleerd dat het ontwikkelen van een voor een vogelsoort specifieke zang een uiterst ingewikkeld proces is waarover nog maar heel weinig algemeen geldende uitspraken gedaan kunnen worden.

Op grond van wetenschappelijk onderzoek kan gesteld worden dat, indien vogelzang mede beïnvloed wordt door milieufactoren, die beïnvloeding plaatsvindt vanaf de geboorte van de jonge man. Onderzoekresultaten duiden erop dat de voorzang in de periode tussen de 3e en de 9e levensweek essentieel is voor het uiteindelijke lied dat de kanarieman gaat zingen. Deze experimenten bevestigden dus het gelijk van de 19e eeuwse fokkers, die om de jonge kanariemannen deuntjes, de zogenaamde "airtjes", te kunnen leren fluiten, ze al heel snel buiten het gehoor van soortgenoten huisvestten. Het in de zangkanariekeek na de rui selecteren van de voorzangers is dus veel te laat.⁸

Wat in de jaren '80 werd verondersteld is in het afgelopen decennium proefondervindelijk aangetoond. Inmiddels zijn er fokkers die

over ruime ervaring beschikken in het creëren van het gewenste zangmilieu door middel van geluidsapparatuur. Digitale geluidsopnamen geven de mogelijkheid kanariezing te manipuleren en een ideaal waterslagerlied op de computer samen te stellen. Natuurlijke voorzang wordt vervangen door een cd-speler en een x-tal speakers. Hoewel deze techniek nog volledig in de kinderschoenen staat, zijn de resultaten tot dusver veelbelovend. Inmiddels hebben waterslagers die uitsluitend met geluidsapparatuur hun lied hebben aangeleerd, prijzen gewonnen op zowel afdelings-, districts- als bondskampioenschappen. Mocht deze techniek inderdaad tot de gewenste resultaten leiden, dan betekent dit een revolutie in de zangkanariekeek. Welke consequenties deze ontwikkelingen kunnen hebben voor de wijze waarop onze hobby in de toekomst beoefend zal worden, valt nu nog niet te overzien, maar

dat de gevolgen verstrekkend kunnen zijn, staat mijns inziens vast.⁹

"Neoklassieken" met aanvankelijk nogal extreme opvattingen hebben op basis van praktijkervaringen moeten toegeven dat de vererving wel degelijk een zangbepalende factor is waarmee bij de selectie van het kweekmateriaal en de samenstelling van de broedparen terdege rekening gehouden moet worden.¹⁰

Tenslotte vinden we het resultaat van de discussie ook terug in recent verschenen handboeken. Hiervoor zagen we dat tot de jaren '90 de opvattingen van Martin Weijling vrijwel integraal werden overgenomen in de handboeken over het houden en kweken van zangkanaries. In het recent verschenen standaardwerk van H.K. van der Wal, "Kanaries, handboek voor het houden en kweken van zang en kleurkanaries en postuurkanaries", wordt de visie van Weijling met betrekking tot de kweek van zangkanaries wel genoemd, maar veel minder prominent dan in eerder verschenen handboeken. Van der Wal stelt m. i. volkomen terecht dat "zang een combinatie is van verschillende klanken die niet alleen onderhevig zijn aan erfelijke eigenschappen, maar ook van invloeden van buitenaf".¹¹

Conclusie
Het is op dit moment voor velen misschien het intrappen van een enorme open deur, maar zowel de factor erfelijkheid als zangmilieu zijn voor de kwaliteit van het uiteindelijke waterslagerlied van cruciaal belang. Geen enkele fokker die doelgericht de kwaliteit van zijn zangkanaries wil verbeteren,

kan op den duur ongestraft het zangmilieu waarin de jonge mannen vanaf hun geboorte opgroeien én de afstamming van de jonge vogels verwaarlozen!

Zolang de wetenschap ons geen andere kennis en inzichten biedt, kunnen we op dit moment niets anders concluderen dan dat de beste methode om het lied van een zangkanarie te veredelen bestaat uit:

- a) strenge selectie in de voorzang met als doel het zangmilieu te optimaliseren en dit te combineren met
- b) het koppelen van vogels die de veronderstelde, gewenste erfelijke eigenschappen bezitten.

Dit standpunt, waaraan vele zangkwekers overigens nooit hebben getwijfeld, mag sinds de jaren '80 weer openlijk verkondigd worden.

Met deze conclusie wordt voor de zangkweker, die de kwaliteit van zijn zangkanaries wil veredelen, de waarde van het alom geprezen, hiervoor genoemde handboek van P. Kwast uiterst twijfelachtig en het oude boekje van J.H. Beekman Bzn. en de uit 1922 daterende brochure van B. Peleman opeens heel actueel. Bovendien kunnen we wellicht nog steeds heel veel leren van de methoden van de oude en vaak vergeten fokkers. Tretter, een zeer vooraanstaand harzerfokker en keurmeester uit de eerste helft van de 20e eeuw liet z'n mooiste jong het eerste jaar alleen maar rondvliegen en uiteraard volop zingen in de kweekruimte. Pas in het tweede of derde jaar ging hij ermee fokken. Zangmilieu en erfelijkheid moeten op elkaar afgestemd worden. De

oude meesters wisten het al. Wij hadden er in de jaren '80 en '90 een discussie en allerlei experimenten voor nodig om de waarde ervan opnieuw te ontdekken.12

Noten

1. J.H. Beekman Bzn., De Kanarievogel (z.p., z.j.). B. Peleman, De Belgische waterslager (brochure, Antwerpen 1922), pag. 17-18.
2. P. Kwast, Handboek voor de zangkanarie (Zutphen 1979), pag. 41-66. H. Koster, Zangkanaries (Best 1982), pag. 37-50. Zie ook H.K. van der Wal, Kanaries, handboek voor het houden en kweken van zang-, kleur- en postuurkanaries (Baarn 1997), pag. 88-189.
3. De namen van de belangrijkste deelnemers aan deze discussie en de artikelen die in Vogelvreugd zijn gepubliceerd, heb ik op een rijtje gezet: R. Ramakers, jrg. 1982, mei, passim; jrg. 1983, pag. 52-55; jrg. 1984, pag. 157-161, 384-387. G. Frank, jrg. 1984, pag. 48-49. J. Reinders, jrg. 1985, pag. 29-31. F. Spenkelink, jrg. 1987, pag. 310-311; jrg. 1988, pag. 200-202.
4. A. Manning, Diergedrag, inleiding in de vergelijkende gedragsleer (Utrecht/Antwerpen 1982), pag. 64-71. Zie verder ook de bij noot 3 vermelde artikelen.
5. F. Nottebohm en M.E. Nottebohm, Relationship between song repertoire and age in the canary. In: Zeitschrift für Tierpsychologie, nr. 46 (1978), passim. N.N., Zangles zebra-vink via de radio. In: Dagblad "Trouw", 16 novem-

ber 1999, naar aanleiding van een promotieonderzoek door de Leidse gedragsbioloog drs. Bart Houx. A. Manning, Diergedrag, o.c., pag. 64-71. P. Ramakers, Kanarie-zang en wetenschappelijk onderzoek. In: Onze Vogels, jrg. 2003, pag. 185-186.

6. J. Plokker, In gesprek met een eigenzinnig waterslagerkweker. In: clubblad "De Kanarievogel" - Katwijk, jaargang 1999, nr.2, pag. 24-38. Zie hiervoor de website van vogelvereniging "De Kanarievogel" te Katwijk (www.dekanarievogel.nl).
7. H. Koster, Onze harzervogels. In: Onze Vogels, jrg. 1990, pag. 58-59. H. Ruiters, Zang-sport...da's pas sport. In: Onze Vogels, jrg. 1991, pag. 358-359. R. Eerkens, Mijn experiment met zangkanaries. In: clubblad "Speciaalclub Zang, regio Noord-, Zuid-Holland en Utrecht e.o.", november 1988, pag. 31-32.
8. F. van Wickede, Kanarie-uitspanningen, o.c. pag. 79-84. B. Peleman, De Belgische waterslager, o.c., pag. 17-18.
9. J. Plokker, In gesprek met een eigenzinnig waterslagerkweker, o.c., pag. 24-38.
10. Ibidem.
11. H.K. van der Wal, Handboek, o.c., pag. 18-19, 188-189.
12. J. Gerrits, Een verklaring van het Tretter-systeem en Model stamboek. In: Onze Vogels, jrg. 1966, pag. 18-23, 98-102, 161-162. B. Peleman, De Belgische waterslager, o.c., pag. 17-18.

TEKST JAAP PLOKKER

A.O.B. "DE VOGELWERELD"

Lees DE VOGELWERELD maandelijks tijdschrift van de A.O.B. (Algemene Ornithologische Bond van België)

Jaarlijks abonnement 2004 van Januari tot December, ten bedrage van € 29,50. Te storten op Nederlandse postrekening 115834 van: DE VOGELWERELD - BRUSSEL. Om een proefnummer van ons tijdschrift te bekomen kunt u dit aanvragen bij onze dienst: LEDENADMINISTRATIE. Adres: VAN BOVEN Francois - Bosveldstraat 2 - 9260 Wichelen België. - Tel.: (0032) (0) 52 / 42.21.75.

K.B.O.F. "DE WITTE SPREEUWEN"

Het beste en meest gelezen Belgisch Ornithologisch tijdschrift voor vogelliefhebbers en kwekers. Verschijnt maandelijks. Oplage 25.000 exemplaren alleen in Vlaams België. Het bevat 80 pagina's, prachtig geïllustreerd, boordevol wetenschappelijke tekst, over huisvesting, kweken en verzorging. **Jaarabonnement: € 25,00**. Betaling: op rekeningnr. 67.32.33.790 bij de ING bank te Tilburg, i.a.v. de heer A. TRUYTS, Alg. Nat. Penningmeester K.B.O.F., Witte Gracht 90, 2222 HEIST OP DE BERG. Gratis proefnummer op schriftelijke aanvraag bij: Paul Achten, Everslaarstraat 78, 9160 LOKEREN. E-mail: ledenadministratie@kbfof.be

H. Dijks Dongen

Nieuwe Bionaire Luchtreiniger + Ionisator

Schone lucht is noodzakelijk voor een goede gezondheid van mens en dier. De nieuwe Bionaire Luchtreiniger met ionisator is voorzien van een 4-voudig filter. Het HEPA-filter zuivert tot 99% van het stof en onzuiverheden uit de lucht, het electretfilter / ionisator doodt bacteriën en virussen, het actieve koolstoffilter neutraliseert geurtjes. Een uitwasbaar voorfilter vangt grote stofdeeltjes waardoor het hoofdfilter een langere levensduur heeft. Met de Bionaire Luchtreiniger / Ionisator voorkomt u ziekten (bijv. hapziekte). Geschikt voor kleine en grote ruimtes (tot 70m³). Filters (ook van andere modellen) uit voorraad leverbaar.

Verder leveren wij:

Gloeilampdimmer rimo 250, rimo 2000 dimmer gloeilamp + TL, true-life zonlichtlampen, thermo- en hygrometers. Bionaire luchtbevochtigers, schrikdraad, inbouwapparatuur voor warmtekool, Elstein verwarmings-lampen en elementen, schouwlampen, schakelklokken, elektronische- en aetherthermostaten, broedmachine, voetringscharen, nagel- snaveltang, voederspuiten, voedernaalden, kropanaalden, convectorkachel 500 Watt.

Meer info: www.rimo.nl Folder op aanvraag Verzending in Nederland Tel.: 0162 - 313949 (ook 's avonds)

ONZE VOGELS, MAART 2004 89

DE KWEEK MET DE JAPANESE NACHTEGAAL

Bewerkt door Marcel VAN AELST

De Japanse nachtegaal (*Leiothrix luteus*) behoort tot de onderfamilie van de timalies, die ongeveer 257 soorten met 63 geslachten omvat.

De Japanse nachtegaal is daarvan tenminste volgens mij de bekendste en geliefdste soort.

De biotoop van de Japanse nachtegaleen zijn heuvelachtige landschappen in Noord- en Zuid-China. Het is een zeer actieve en schuwe vogel die zich hoofdzakelijk aan de onderzijde van de bosjes ophoudt of zich in struiken voortbeweegt door het landschap op zoek naar voedsel. Als voedsel komen op de eerste plaats verschillende insecten en andere ongewervelden, verder bessen en vruchten. De nap-vormige nesten worden uit stengels, gras en mos in de dichte bosjes tegen de bodem uitgevoerd. In de Himalaya leeft de geografische vorm *Leiothrix luteus calipyga*.

VERSCHIJNING

Japanse nachtegaleen worden sinds 1867 ieder jaar in vele exemplaren en voor aanvaardbare prijzen naar Europa ingevoerd. Hun zang lijkt op die van het zwartkopje (*Sylvia atricapilla*). De mannen zijn aan de bovenzijde olijfgrijs, teugel en oogomranding zijn geelachtig wit, de keelvlak is oranje, de snavel rood, aan de basis zwart, de ogen zijn bruin, de poten bruinachtig. Lengte 15cm. De poppen zijn ietwat matter van kleur.

DE VOEDING

In de vakliteratuur kan men lezen dat Japanse nachtegaleen ontzettend kieskeurig zijn in hun voedsel en dat klopt tot op zekere hoogte. De kweker moet daarom zeker het hele jaar door, speciaal gedurende de

broedperiode, uitgebreid en afwisselend voeren. Die voeding bestaat voornamelijk uit geraspte wortelen, tarwemeel, gemalen beschuit, mierenieren. Witte wormen, kreukels, azijnvliegen, insectenvoer, witte geraspte kaas, magere yoghurt, gekookt en gemalen vlees, eiwit van hard gekookte eieren, en af en toe wat meelwormen. Bijzonder welkom is weide-plankton. Dat heb ik met een net op de weide verzameld en thuis in een doosje met een klein gaatje geschud, waarna ik het spul in de voliëre plaats. De door het gaatje ontsnapte insecten worden meteen gevangen en opgegeten. Verder geven we nog verse vruchten, verschillende bessen (vlierbessen), kleine stukjes vijgen, aardnoten en groenvoer. Soms nemen deze vogels graag kleine zaden (gierst, kanariezaad, en dergelijke) terwijl andere ze negeren. Een kant en klaar insectenvoer of droogvoeder dat heden in grote mate aangeboden wordt, verlicht het voedingsprobleem. Alle mogelijke voedingsstoffen zijn daarin in de juiste verhouding te vinden, waardoor we eveneens veel tijd kunnen uitsparen.

DE KWEEK

De Japanse nachtegaal wordt vlug tam en vertrouwelijk, zodat hij zonder grote problemen tot broeden overgaat. Voor een geslaagde kweek is echter een dicht beplante tuinvoliëre nodig. Het enige nadeel dat daaraan verbonden is, is dat deze vogels

zich daarin de ganse tijd verstoppen, zodat men hen in feite weinig te zien krijgt. Tussen de twijgen van de beplanting bouwen ze dan een apart staand napvormig nest. De pop legt 3 tot 5 eieren, die een blauwgroene schaal met roodbruine vlekjes hebben. Beide partners bebroeden afwisselend gedurende een 12-tal dagen het legsel. De jongen die uitkomen, zijn bijna helemaal naakt en zeer spaarzaam met dons bedekt. Hun snavel is roodachtig geel, de keelholte saffraangeel, de snavelwashuid geelachtig wit. De jonge vogels verlaten het nest al na zo'n 12 dagen, maar zitten dan nog niet volledig in de veren. Hun jeugdkleed is over het algemeen grijs of asgrijs, de snavel vleeskleurig met een gele punt. Om helemaal op kleur te komen hebben deze jongen ongeveer 10 tot 12 weken nodig. Als opfokvoer moet men voor een grote verscheidenheid aan voedsel (lees onder voeding) zorgen. Japanse nachtegaleen kweken in ons voorjaar of in de zomermaanden meermaals achter elkaar. Rond dit tijdstip worden ze echter zeer onverdraagzaam, zelfs aanvalslustig. Ze overvallen andere voliërebewoners, trekken hun veren uit en bekleden daarmee hun nest. Vandaar de goede raad alle paren apart per voliëre te houden! Gedurende de herfst, afhankelijk van het weer, breng ik mijn nachtegaleen naar een binnenruimte, hoewel enkele kwekers beweren dat men hen gerust tijdens de winter in de buitenvoliëre kan houden.

Een vriend van mij, Erwin, heeft enkele concrete kweekervaringen op papier gezet. Hij had zich begin april een stel Japanse nachtegaleen aangeschaft en in een glazen voliëre van 3 x 2 x 2 gezet die beplant was met sneeuwbesstruiken. Binnen de 14 dagen had de pop 3 eieren gelegd, die echter onbevruucht waren. Kort daarna kwamen uit een volgend legsel 3 jongen, hij had echter hoegenaamd geen ondervinding betreffen-

ZOMERTIJD

Nog enkele dagen en de zomertijd gaat weer in! Wij moeten de klok één uur vooruit zetten. Indien u in uw vogelverblijf gebruik maakt van elektrische verlichting, en deze verlichting wordt in- en uitgeschakeld met een schakelklok, zet dan die schakelklok **NIET** een uur vooruit! Houdt gewoon de thans geldende tijdsindeling, dus de zogenaamde wintertijd aan. Wanneer u de schakelklok wel een uur vooruit zou zetten, dan haalt u daarmee uw vogels onherroepelijk uit hun ritme, met alle gevolgen.

DOE DUS NIETS AAN UW SCHAKELKLOK

SPOEDBESTELLING RINGEN 2004

In het februarinummer 2004 op blz. 50 stond een foutieve tekst vermeld i.v.m. spoedbestellingen.

De juiste vermelding moet zijn:

De kosten van een spoedbestelling ringen voor het jaar 2004 besteld na 1 maart 2004 zijn de basisprijs van een ring plus € 1,00 extra per ring. Hierbij komen dan ook nog de € 2,50 behandelingskosten.

FOTO. PIET ZWINKELS

slecht in de pluimen en konden hoegenaamd nog niet vliegen. De ouders hebben hen nog gedurende 3 weken van voedsel voorzien waarna we hen moesten weg nemen, omdat ze door hun vader achternagezeten werden. Een andere vriend had ook de nodige zorgen om zijn jonge Japanse nachtegalen groot te krijgen. Zijn vogels aten enkel eivoer, doch na het uitkomen van de jongen kwam daar verandering in. Hij gaf hen mierenpoppen en meelwormlarven samen met vooral de larven van de kokerjuffer, want, zo beweerde hij, zonder laatstgenoemde larven had hij waarschijnlijk de jongen nooit op stok gekregen. Deze larven werden in een beekje onder de stenen gezocht, een zeer tijdrovend werkje, doch het loont de moeite. Verder gaf hij nog kinderbeschuit, zonnebloempitten, kanariezaad en allerhande fruit. Uit het derde legsel kwamen opnieuw 3 jongen, maar slechts een hiervan bracht het tot een goed einde in het nest, terwijl we de 2 andere verder met de hand grootbrachten. Onze vriend had een papje samengesteld uit gekookt ei, beschuit, appel, honig, wortelen, mieren eieren, meelwormlarven en vitaminen. Deze niet al te dikke pap werd met een spuitje voorzien van een dun darmpje recht in de krop van de vogels gespoten, iets wat ze met graagte aannamen. Toch bleek een van de vogeltjes wat zwak en kwam niet groot, terwijl de derde zonder moeite volwassen werd. In dat kweekjaar werden er uit het tweede legsel 2 mannetjes en uit het derde 2 popjes gekweekt. Volgens de schrijver van dit artikel zou bijna iedere liefhebber van de kweek van zachtvoereters ervoor moeten zorgen dat hij zelf een kwekerij van verschillende insecten kan aanleggen (meelwormen, azijnvliegjes, enz.), waardoor men zonder problemen jongen kan grootbrengen en men niet van de handel afhankelijk is. Daarover heeft men reeds in vele vogeltijdschriften de nodige aanwijzingen verstrekt.

de de juiste voeding voor deze jongen, zodat ze alle 3 doodgingen evenals een derde legsel. De zomer daarop werden deze vogels in dezelfde volière gehouden en na een korte periode hadden ze uit droog gras een klein diep nest gemaakt. De eerste 3

eieren gingen weer verloren, doch het tweede legsel bestaande uit 3 eieren zorgde voor 3 jongen. Een jong daarvan bleek te zwak en werd na enkele dagen uit het nest geworpen, terwijl de 2 overblijvers na een dag of 10 het nest verlieten. Ze zaten zeer

VOGELBOEKHANDEL J & J

Aanbieding voor de leden van de NBvV

Australische prachtvinken van € 13,50 voor € 9,50 + (€ 2,50) porto.

Aanbieding is geldig tot 30-04-2004.

Gezondheid en ziekten bij Eur. Cultuurvogels (SEC)	€ 13,80 + € 2,50 porto
Vogels van Europa (CD-rom van Kosmos)	€ 45,00 + € 5,00 porto
Kruisingen kweken en tentoonstellen (van Mingeroet)	€ 20,00 + € 3,00 porto
Onkruiden, zaden, bessen en insecten (van Mingeroet)	€ 13,50 + € 2,50 porto
Rosékaketoe (Kremer)	€ 17,00 + € 3,00 porto
Japanse meeuwen en overige Lonchura's (JMC)	€ 12,50 + € 3,00 porto
Handboek beschermde dieren (Gerrits & De Groot)	€ 22,95 + € 3,00 porto
Kleine hoenderachtigen van de wereld (Lombary)	€ 45,00 + € 5,00 porto

Te bestellen door overmaking van het bedrag op Girorekening 6791634 of Rabobankrekening 347580904, t.n.v. Vogelboekhandel J & J te Nunspeet o.v.v. de gewenste titel.
E-mail: vogelboekhandeljenj@planet.nl

Tel. (0341) 26 03 82 / fax (0341) 55 78 28
Bezoek onze website www.nbv.nl/jenj

Het artikel van DE BLAUWE GOULDAMADINE is abusievelijk niet goed weergegeven, we plaatsen het hele artikel nogmaals om de leesbaarheid duidelijk te houden.

In het augustusnummer van Onze Vogels, blz. 273, heeft een artikel gestaan, waarin twijfel werd gezaaid over de naamgeving van de blauwe mutant van de Gouldamadine, waarbij overigens werd uitgegaan van de blauwe mutant zoals deze in de Belgische standaard is benoemd.

Dit hield echter ook in dat verondersteld werd, dat de naamgeving van de blauwe mutant van de Gouldamadine niet juist is en dat derhalve de inhoud van de standaardisen van de NBvV ook niet geheel juist is.

Het bestuur van de KMV-TP heeft samen met de TC van de SnGN met belangstelling kennis genomen van de inhoud van dit artikel en hierover vervolgens van gedachten gewisseld.

De inhoud van het artikel riep namelijk dermate veel vragen op dat een dergelijk overleg nodig was. Verder heeft er een schriftelijk overleg plaatsgevonden met de schrijver van het artikel, de heer D. van den Abeele.

Het artikel riep de volgende kwesties op:

- a. Het echte blauw is het blauw in de nekband van de GA (Gouldamadine). De rugdekking van een blauwe GA zou aldus niet blauw zijn. Volgens ons is het verschil met de rugdekking van de blauwe GA te verklaren overeenkomstig het verschil in rugdekking van de grasparkiet en *agapornis.roseicollis*. Het betreft hier het wel of niet bezitten van zwart eumelanine in de haakjes. (Lichte kleur geen eumelanine, donkere kleur wel eumelanine)
- b. De resterende beige kleur in de buikbevedering van de blauwe GA verklaart de schrijver als een resterende hoeveelheid carotenoïde in de cortex. Gezegd moet worden dat de zienswijze van de schrijver hier totaal niet gevolgd kan worden. Stel u de witborst blauwe Gouldamadine voor. Deze vogel laat een zuiver witte buik zien. Dit zou in de woorden van de schrijver betekenen dat de witborstmutatie niet alleen verhindert dat er bruin phaeomelanine wordt afgezet in de baarden (De kern van de veer komt vrij te liggen waardoor deze als spiegel gaat functioneren en de resterende lichtfrequenties weer uit de veer kaatst waardoor geen paars - blauwstructuur plus bruin - maar een witte veer zichtbaar wordt.), maar ook het resterende carotenoïde reduceert. We zouden dan voor het eerst te maken hebben met een mutatie die zowel invloed heeft op de productie van melanine als van carotenoïde. Omdat melanine en carotenoïde een verschillende oorsprong hebben, menen wij te moeten stellen dat dat vooralsnog nu niet mogelijk is. Hoewel er nog geen gelegenheid is geweest om in de buikveren van de blauwe GA te kijken is de crème buikkleur het gevolg van een hoeveelheid bruin phaeomelanine.
- c. Wanneer de huidige blauwe GA geen echte blauwe (bleu) maar een partieel blauw (par bleu) is zou er nog een gevolg zijn dat in de praktijk niet het geval is. Wanneer namelijk wordt gecombineerd met de witborst mutatie is de witborst mutatie in dit geval enkel te verklaren als een mutatie die zijn invloed heeft op melanine en carotenoïde. De witborst lichtgroene GA zou dan een gereduceerd (zeegroen / turquoise) uiterlijk Dit laatste is zoals men uit de praktijk weet niet het geval.
- d. De schrijver schreef over een aanwezig was, dat de kleur van het rugdek van een blauwe GA beïnvloedt. Verondersteld wordt dat hij hiermee een was benoemt dat van carotenoïde oorsprong moet zijn. Gesteld moet echter worden dat wij tot op heden nog nooit bij een blauwe GA een was op het keurbriefje hebben hoeven te benoemen dat van carotenoïde oorsprong was.

Gould amadine, mutatie. Zwartkop, hemelsblauw paarsborst.

- e. Het feit dat de resterende beige buikkleur van de blauwe GA gedefinieerd wordt als een phaeomelaninekleur, is terug te voeren op het bezit van phaeomelanine in de buik van veel prachtvinken. Veelal blijkt dat het phaeomelaninebezit van prachtvinken qua concentratie afneemt richting aars. De Gouldamadine verschilt hier dus niet mee.
- f. Tevens staat vast dat er geen argument is om te stellen dat de afbakening van phaeomelanine in de bevedering wordt beïnvloed door het al dan niet bezitten van blauwstructuur van veren. Het gevolg van de definitie van de par-bleumutatie zou zijn dat het gestelde in punt e, in het geval van de Gouldamadine, niet juist zou zijn.
- g. Ook in bedoeld artikel geeft de schrijver de par-bleumutatie aan die hij zeegroen noemt. Kweekervaring heeft in het verleden geleerd dat er hier inderdaad sprake was van een mm-reeks met de bleumutatie. Eerlijkheid gebiedt te zeggen dat op dit moment niet bekend is of deze mutatie nog beschikbaar is in Nederland. Op de "Van Keulen" poster is deze vogel zelfs in combinatie met pastel terug te vinden.

Bovenstaande zienswijze is voorgelegd aan de schrijver van het artikel, de heer D. van den Abeele. Gesteld moet worden dat van feitelijk onderbouwing nog geen sprake is. Ook kon nog onvoldoende duidelijk worden gemaakt welke veren onderzocht waren en als dit al had plaats gevonden, welke componenten in deze bevedering werden aangetroffen. De conclusies werden echter wel getrokken en gepubliceerd.

Uit vorenstaande mag duidelijk zijn dat zowel de SnGN als het bestuur van de KMV-TP geheel achter de inhoud blijft staan van de standaardisen Gouldamadines van de NBvV. De naamgeving van de blauwe mutant blijft dan ook overeind staan.

Het bestuur van de KMV-TP en de TC van de SnGN.

De

osel

AANVULLING OP HET ZELF KWEKEN VAN TROSGIERST

Op een gepubliceerd verslag met foto over het zelf kweken van trosgierst in uw blad van november 2003 wil ik toch graag even reageren.

Ik kweek al diverse jaren parkieten en ook al zo'n 15 jaar trosgierst. Maar niet zo omslachtig als in uw blad vermeld staat. En ook niet met zo'n grote stellage met netten of gaas om de gierst te beschermen tegen musen of andere wildzang of wat er dan ook maar mag rondvliegen bij u of mij in de buurt. Ik koop bij een vogelzaadhandelaar (Franse) trosgierst en neem daar 1 of 2 strengen van. Deze wrijf ik fijn en zaai het uit in de volle grond. Zo'n zaaibed is ongeveer 1,5 m² en dat dek ik af met een stuk gaas. Dit doe ik rond half april. Als ik geconstateerd heb dat de boeren hun maïs gezaaid hebben en dit opkomt, ongeveer begin mei, dan staat de gierst er ook op. Deze heeft dan een hoogte van 8 tot 10 cm. Dan poot ik ze uit in trosjes van 5 tot 7 plantjes in het verband van 30 x 40 cm. Ik poot ze iets dieper dan ik ze gezaaid heb, zodat ze goed stevig staan. Ik geef ze nog enkele keren water als het niet geregend heeft en laat ze maar groeien. Als ze rond half augustus een hoogte bereikt hebben van 1,5 m, gaat het zaad

zich vormen. Laat het echter zo lang mogelijk staan. Als de eerste trossen beginnen te verkleuren, houd ik alles in de gaten in verband met los vliegende vogels en probeer ze nog zo lang mogelijk te laten staan. Als ze bruin worden, is het zaad gezet en loop ik wekelijks door mijn veldje en pluk ik de bruinste aren eruit.

Ik bouw dus helemaal geen stellages met gaas of netten eroverheen. Want als u of ik dat zouden doen, is de gierst goedkoper in de winkel. Mijn veldje is 20 bij 3,5 m en ik heb ruim 3000 aren trosgierst geoogst; wit en rood. En een vijftal leden van onze plaatselijke vogelvereniging, Zanglust uit Zutphen, hebben dit jaar ook op dezelfde

wijze met succes gierst gekweekt.

Alleen bij de rode trosgierst wil ik nog wel vermelden dat daar op een hoogte van ca. 140 cm grof gaas gespannen moet worden. Dit is om het knikken van de stengels tegen te gaan, als de aren vol zaad zitten en er een regenbui komt. Want als de stengels knikken, worden de aren niet meer van de onderkant van vocht voorzien en groeien ze niet meer.

Via deze oppervlakkige beschrijving wens ik u allen een goed kweek- en trosgierstjaar toe.

FRÉ WISSEBORN
ZUTPHEN

UW REACTIE OP...

Bij de redactie kwamen enkele reacties binnen over de Chinese dwergkwartel van de heer H. Dorst in het januarinummer van *Onze Vogels* en een aanvulling bij het artikel van de trosgierst uit het nummer van *Onze Vogels* van november 2003.

Eens een hen, altijd een hen! (?)

Reactie 1 van A. Lemmens. Toen ik het artikel las, dacht ik: "Dat had ik zelf geschreven kunnen hebben". Afgelopen zomer stopte de oude hen van de kwartels van de ene op de andere dag met eieren leggen. Verder gebeurde er niets. Tot ik op een gegeven moment ontdekte dat de hen de baardtekening kreeg die de man ook heeft. Een witte vlek met een zwarte omzoming en een bredere zwarte streep door het midden van het witte vlak. Op het eerste moment denk je: "Wat is dat dan?" Na nog eens goed gekeken te hebben, zag ik dat het grijsblauwe op de rug van de hen ook aan het doorkomen was. Een geslachtsverandering. Hetzelfde verhaal

als van de heer Dorst. De hen is doodgegaan rond november.

Reactie 2 van Hans Klören.

Eens een hen soms een haan. Met interesse heb ik het artikel van de heer Hans Dorst te Woudenberg gelezen waarin melding wordt gemaakt van de gedaanteverandering van een Chinese dwergkwartel van hen naar haan. Dit verschijnsel komt overigens wel vaker voor en er is ook al een paar keer over gepubliceerd in *Onze Vogels*. Niet helemaal duidelijk is of de heer Dorst er nu inmiddels achter is gekomen wat er met zijn hen is gebeurd.

De uiterlijke geslachtskenmerken komen tot stand onder invloed van, door de geslachtsklieren ontwikkelde, geslachtshormonen. Een hen met twee gezonde eierstokken zal vrouwelijke hormonen produceren, waardoor ze het uiterlijk krijgt van een hen.

De gedaanteverandering zoals beschreven komt "regelmatig" voor bij hoenders en eenden. Dit verschijnsel komt tot stand als het betreffende individu zowel mannelijke als vrouwelijke geslachtsklieren bezit. Men noemt dit verschijnsel hermafroditisme. De verklaring dat een hen uitkleurt tot hen, is te vinden in de mogelijkheid dat de eierstokken van de hen in de loop van de tijd zijn gedegeneerd, waardoor mogelijke testikelcellen, die ook aanwezig waren, gaan overheersen. De degeneratie van de eierstokken zou kunnen zijn veroorzaakt door een ziekte of mogelijk had de hen maar één eierstok. Over het omgekeerde, dat een haan uitkleurt naar hen, heb ik overigens nog nooit wat gelezen of gehoord.